

Kolonisering... ”en röst och priset för integration”

Kolonisering kan förstås som en process av apropiering, i vilken föreställningar och fixeringar av ”de andra” tillåtes. Immigranter som görs till ”de främmande” - de som importerar våldet.

Jag har antiperistasis. Det är ett grekiskt ord som betyder att man fungerar bäst när man möter motstånd.¹²

Citatet ovan är hämtat från boken *bortom mammas gata*³ skriven av Alexandra Pascalidou. I boken berättar Alexandra om sitt liv genom att beskriva de påtagliga förändringar det svenska samhället som skett under de senaste 30 åren i Sverige, detta i en ”testimonial”, självbiografisk och populärkulturell stil.⁴ I delar av denna text kommer min och egen röst att involveras som ”testimonier”, dels med hänsyn till att egen kritisk etnografisk syn, men också i samband med en fördjupning och förståelse av ”situerad kunskap,”⁵ att forskarens analytiska reflektioner involverar egna kvalitativa erfarenheter som redskap. En process som både syftar till en dekonstruktion av den rådande diskursen men också till skapandet av en kritik av densamma.

Ingens självbiografi kan tolkas som universell, eftersom varje individ har egen förmåga att reagera som ”olik”, som paradoxalt nog inte ”unik”. Viktigt att förstå är att kvinnor från den dominerande klassen historiskt har fått möjlighet att utveckla ett berättandespråk som talar om en ”homogen nation” eller ”liknelser”, där ”olikheter” vidrör könsaspekter och till en viss del sexualitet(er); men begränsas till ras/etnicitet, klassdimensioner. Detta medför en bild av (invandrar)kvinnor (till skillnad från män) som biologiska och symboliska bärare av etniska kulturer och nationer, ansvariga för ”gränsmarkörer” mellan olika kulturer och nationella tillhörigheter.⁶

¹ Se *Bortom mammas gata*, s: 49.

² För en bredare läsning av begreppet kolonisering se Ania Lomba (2005).

³ I *Bortom mammas gata* berättar Alexandra Pascalidou om sitt liv. Flykten till Sverige, uppväxten i Rinkeby och alla drömmar som blev uppfyllda. Men också om utanförskap, rasism hon mött och rädslan den dag nazisterna stod utanför hennes dörr. Alexandra var en ung och engagerad tjej med drivkraft och vilja att ta sig fram i livet. Något som också medfört med kränkningar och orättvisor, ur en recension från Atlas bokförlag.

⁴ Boken är skriven med en begränsad tidsperiod, är indelad i 17 kapitel en prolog och en epilög.

⁵ Se Donna Haraway (1988).

⁶ Se Chandra Mohanty (2006).

Postkolonial feminism uppmärksammar om betydelsen av ”differentierade” självbiografier som vittnesmål.⁷ I den bemärkelsen dessa livsberättelser förmedlar subversiva provokationer – bortom självklarheter, genom att utmana traditionella förställningar både i ”form” och ”innehåll,” och där alla företrädare förhåller sig till multipla politik av identiteter (kön, sexualitet, ras/etnicitet, klass, nationalitet, språk). Differentierade livsberättelser har att göra med frågor om tillhörighet och marginalisering, med andra, skildringar av ett liv på gränsen mellan utsatthet och att denna otrygghet kan orsaka något nytt.⁸

bortom mammas gata – en illustration

Rubriken *bortom mammas gata* talar om kön, sexualitet, ras/etnicitet, klass och plats metaforer. Nedan kommer olika delar av texten att analyseras och reflekteras kring på ett tematiserat sätt. Detta innebär att Alexandras liv inte kommer att följas kronologiskt.

Jag ringde min mamma, som är synnerligen stark och tuff mamma. Hon har varit med om krig och diktaturer, misshandel och dödfall. Nu lätt hon hysterisk. ”Lever du?” Är du hemma? En journalist har ringt. Kom hit fort. Sov inte där. ”Åh, Gud jag trodde du var död...” sa, mamma som inte tror på Gud. Min telefonsvarare spelade upp oroliga röster. Hastigt packade jag en väska med jeans, underkläder, tandborste och livsmedel och åkte till Rinkeby.⁹

Livshotande upplevelser skapar panikkänslor hos människor obehag och en handlingsdynamik, som i Alexandras fall (enligt ovanstående citat) drar henne till beundran av (hemma)mamman och (hem)förorten. Egentligen skulle reaktionen kunnat vara annorlunda. Till exempel skulle hon kunna vända sig till en (hemma)pappan, eller gå under jorden. Det sista blev för henne, trots allt det enda alternativet. Enligt min förståelse för Alexandras berättelser, bodde hennes föräldrar åtskilda vid denna tidpunkt, och dessutom var hennes relation med hennes pappa spänd.¹⁰ Tillbaka hem till mamma, till förorten (Rinkeby) verkar vara den enda väg till att knyta an till sina egna men också ett sätt att söka, ett tillfälligt skydd (som hon behöver vid den tidpunkten). Samtidigt är det ett sätt att bearbeta avsaknaden av legitimitet och bekräftelse. Egentligen inte av sina egna, men från ”VI gruppen” – den

⁷ Aspekter som uppmärksammas givetvis i andra självbiografier.

⁸ Se Anna Johansson (2005).

⁹ Från och med detta citat kommer att involveras material från boken *bortom min mammas gata*.

¹⁰ S: 20, Alexandra berättar om hennes känslor för pappan när han strax efter att de ankom till Sverige var tvungen att åka iväg och jobba som sjöman: ”Men livet utan pappa var tungt. Barn med pappor verkade ha lättare. (...) Utan en pappa hemma var vi ganska så rädda i detta främmande land.

föreställda nationen som nekades en nation som hade varit ifrågasatt genom (protest)röster i TV programmet Mosaik.

Begreppet *nation* tolkas ofta som ”feminint” – i en underordnad position till staten. ”Den” som kan våldtas och ”den” som offerar ”sina söner” för landets ära.¹¹ Därmed uppfattas nationalism som en ”moderlandrörelse” som beskyddar ”det föreställda hemmet.” Nationalismen har mobiliserat många människor i kampen mot kolonisering, men den tillför också ”hot” som grundidéer mot människor som migrerar. Nationalismen innebär ett politiskt projekt som anammar ”inklusion/exklusion” och kan tolkas som en process som ser efter normaliseringar av det rådande sociala systemet, detta genom skapandet av (o)jämligheter (oavsett könsrelationer och klass) som sprids via en styrande ”berättelse” (diskurs), i vilken den hegemoniska kön/sexualiteten, ras/etniciteten, kulturen, religionen, etc. säkerställs genom (anti)diskriminerande handlingar.¹²

Alexandras situation kan beskrivas som en form av ”hemlöshet” – ett nytt socialt tillstånd i det ”multikulturella” svenska nationen.

Begreppet *hem* refererar till både människor och platser dvs. den kontexten vi föds in i och växer i, men som vi förmodligen också lämnar, minst en gång. (Hem)platser dit vi vandrar vidare eller som på nytt bildas. Begreppet hem talar om oförklarliga känslor av att befinna sig ”hos de nära”, där intimiteten kvarstår. Men i livet behöver inte detta förstås som en självuppfyllande profetia. Känslor av hemmet eller hemlandet kan vara påtagligt traumatiska, samtidigt berikande.

Alexandras berättelse kretsar kring liknande aspekter: hennes uppväxt i ett (invandrar)hem och i en (invandrantät)förort Rinkeby. ”Mitt liv och min historia började egentligen i Paradiset.” Mina minnen innan ankomsten är som sönderrivna, bleknade fotografier.” Alexandras föddes den 17 juli 1970 i Bukarest i Rumänien ditt hennes unga och fattiga föräldrar hade rymt ”och eftersom de inte hade råd med barnvagn fick jag ligga i en väska.” Familjen återvände till Grekland och i mitten på 1970-talet flydde de undan den grekiska militärdiktaturen. Genom hennes faster fick de veta att Rinkeby var paradiset. ”Kom till paradiset!” Först flyttade hennes pappa och efter sex månader mamman, hennes lillasyster och

¹¹ För en problematisering av ämnet se Nira Yuval Davis (1997).

¹² Se Philomena Essed (2001).

hon. ”Tre flickor satt i en tredjeklassvagn i tre dagar och tre nätter.” Familjen fick inget uppehållstillstånd i Sverige. ”Allt kretsade kring detta och jag kände sådan rädsla.” När polisen kom för att hämta dem, kunde de inte bli utvisade eftersom pappan inte var hemma. Pappan avråddes lämna familjen, så att de kunde kanske de stanna av humanitära skäl. När familjen återförenades fick de uppehållstillstånd. Jag minns också ”paradiset” i beskrivningar om Sverige innan min ankomst. Det var genom ett brev som Sverige beskrevs, som både ”helvetet och paradiset”. ”Här kan ni få den ro ni behöver efter allt ni har gått igenom, på bekostnaden av ett hårt klimat.” Jag kom också till Sverige under 70-talet, då var jag 21 år gammal och klassades som politisk flykting. Vid ankomsten var mina förutsättningar annorlunda än Alexandras, i den bemärkelsen att jag genom flykten hade hunnit utveckla känslor av både glädje och besvikelse i relation till mitt hemland. Liksom hennes föräldrar flydde jag ifrån en militärdiktatur.

Att bearbeta ”exiltillvaron” och de trauman som många politiska flyktingar hamnar i, kräver en reflektion över melankoli.¹³ Melankoli rymmer känslor av förälskelser och övergivenhet i den bemärkelsen att självbilden förändras i samband med en tydlig avsaknad av stabila referensramar. Som konsekvens intar representationen av ”Jaget” en betydelsefull roll av ”Vi de andra,” främlingar som ”blickar till våra förlorade hemländer” trots att ”vi överlever dem”. Dessa metaforer är idag mer och mer förekommande hos exilflyktingar.¹⁴ Exilen kräver ett medvetande som tillstånd eftersom exilen inte bara rymmer existensen utan också sociala relationer, en moral och framför allt en politisk ställning. Exilflyktingar är oftast en grupp som inte kan tystas och deras ”narrativ” behandlar närvarons komplexitet, som blir bidraget i termer av ”erfarenheter”. I Alexandras berättelse hittar jag tydliga beskrivningar av ”multikulturella” erfarenheter som illustreras i hennes kärlek till (exilen)Paradiset, trots att helvetet fanns bortom Rinkeby.

RINKEBYDIKTEN

Jag sitter och tittar ut
Skrik, glädjerop och tjut...
I Rinkeby är det liv jämt
Man hör historier och skämt
Tusentals språk och kulturer det finns
De är så många att man inte minns

¹³ Alla immigranter hamnar som konsekvens i en social exil. Se Julia Kristeva (1991).

¹⁴ Via mediernas bilder och berättelser om flyktingströmmar är vi alla numera närmast personliga vittnen till miljontals flyktingöden.

Egna seder och bruk
Man träffar många olika personligheter
Som bor några meter
Ifrån varandra,
Dit kan man alltid vandra
Alla är släkt och vänner
Alla för varandra känner
Värme och mycket kärlek
I Rinkeby är det liv!
Här kan man inte somna
Så ta T-bana eller buss,
Och hjärtligt VÄLKOMNA!¹⁵

Alexandra flyttade från Rinkeby tillslut, men hennes familj stannade kvar i området.

Skapandet av det mångkulturella Sverige svarar till ett politiskprojekt.¹⁶ Det inbegriper en föreställning om att kulturer är homogena och stabila över tider, och att kulturer skiljer sig på ett distinkt sätt, ifrån varandra. Detta leder till uppfattningar av sociala differentieringar, i termer av grupper och platser och mer specifikt i relation till, till exempel i Rinkeby som ”lokalism” präglad av ”lokal solidaritet”.¹⁷

Rinkeby är inte fattigt egentligen. Rinkeby är rik. Rik på vacker natur, rik på underbara människor, rik på språk och kulturer. Rinkebybona är bara fattiga på pengar – inget annat.¹⁸

Rinkeby är inte fritt från konflikter, detta mot bakgrund av medierepresentationer. Problemet med den offentliga debatten är att den förespråkar ”kulturessentialism” dvs. dem att skildrar kulturella olikheter som grogrund till obalans och sociala konflikter. ”Kulturella olikheter” behandlas som om de vore olika ”tavlor, oföränderliga och ogenomträngliga, hitflyttade i immigranternas bagage”. Testimonier som ”speglar och införlivar den etniska och kulturella mångfalden som finns i dagens Sverige”. Något som resulterar i ”en vacker mosaik av världens alla kulturer”. Mediedebatten fokuserar, allt för tydligt, på ”mångkulturalitet” som på samma gång orsakar problemet med diskriminering och rasism – ett sätt att skuldbelägga marginaliserade grupper för förtrycket. Mediedebatten fokuserar allt för tydligt på exotifieringar av ”de andra”. Debatten påminner om en identifiering av ”annanhet” som

¹⁵ Observera att Alexandra skrev ”Rinkebydikten” när hon var 14 år gammal (s 61).

¹⁶ För forskning av det mångkulturella Sverige se Irene Molina (2006), Diana Mulinari (2005), Paulina de los Reyes (2001).

¹⁷ Se Aleksandra Ålund (1997).

¹⁸ S: 47.

förvisso också finns i den etniska svenska gruppen (kvinnor, homo- bi- och transpersoner, klass, etc.); men som har en tendens att försvinna när (invandrar)gruppen är objektet i samtalet. Bilden av (invandrar)gruppen i den offentliga debatten är platt och endimensionell. (Invandrar)identiteten förblir en social konstruktion som skyddar en verklighet som för många inte finns i Sverige. Problemet med den offentliga debatten är att den sällan blickar tillbaka och reflekterar kring ”det våldsamma Sverige”.¹⁹

Trots hårda omständigheter verkar Rinkebybona överleva stigmatiseringar som överskrider generationsklyftan ”här finns en gemenskap bortom skammen” och ”bortom gränser”.

”Lokalpatriotism” verkar hjälpa immigranterna att dela erfarenheter och öka förmågan till utöva ”perspektivering”.²⁰ Detta avser särskilt unga människor oavsett påbrå som med stort engagemang driver olika typer av aktioner med betoning på medvetegörande. Möjligen bidrar detta till utökat självförtroende hos kvinnor och män i underordnade positioner. ”Perspektivering” kan förstås som social kunskap i den bemärkelsen att erfarenheter bearbetas och kontextualiseras i form av redskap. Länken mellan medvetenhet och erfarenhet präglar förståelsen av sociala koder i relation till det all dagliga livet - skapandet av en (hem)story istället för (his)tory eller (her)story –²¹ det kollektiva.

Begreppet *diaspora* kommer ursprungligen från Grekland!²² till hemlandet åkte Alexandra i sökandet efter på frågeställningar om identitet.

Men jag valde inte med hjärnan. Jag valde med hjärtat. Nu fick jag äntligen chansen att åka hem. Hem till mitt Grekland där jag kunde få vara med mitt eget folk. Där jag kunde tala mitt eget språk. Där jag kunde vara ”vi” med alla. (...) Det var en lärorik och annorlunda studiekultur än den jag var van vid. Med tiden på Kreta lärde jag mig mer än så. Mina kurskamrater kallade mig ”souideza” trots mina högljudda protester. I Sverige var jag ”grekstek” och i Grekland ”svenskan”.²³

¹⁹ Se Ylva Brune (1998).

²⁰ Rekommenderade läsning, Patricia Hill Collin (2000).

²¹ Se V. Hazel Carby (1996).

²² Ordet diaspora härstammar från det grekiska verbet "speiro" (att så) och prepositionen "dia" (över). I mänskligt sammanhang syftar det ursprungliga grekiska ordet diaspora till migration och kolonisation. Till skillnad från den ursprungliga betydelsen har ordet en mer brutal innebörd för andra folkgrupper som judar, afrikaner, palestinier, armenier och kurder.

²³ S:79-81.

Diaspora binder samman immigranter/flyktingar tvärs över nationella gränser tack vare den moderna kommunikationsteknologin. Immigranter befinner sig därmed i en gränsrelation till sina hemländer pga. geopolitiska skiljelinjer trots att dessa gränser samtidigt kan överskridas. Diaspora kan förstås som en social process som bygger på ett ömsesidigt förhållande mellan det globala och det lokala. Dessa diasporakontexter interrelateras via en politik av transnationalisering genom massmigration och massmedia. En diasporadiskurs påverkar framställningar av representationer och människornas uppfattningar ömsesidigt.²⁴ Detta resulterar i upplevelser i termer av ”home away from home” föreställningar, dvs. känslor av separation och exil förbundna till ständiga tankar om återvandring.

Första året var det assimilation som gällde. Eller ”gör-om-mig”. Jag förnekade konsekvent och undanhöll min egen kultur och min arbetarklassbakgrund. Jag raderade systematiskt ut min identitet. Jag anammade deras stil och försökte bli så svensk som möjligt. Jag gjorde allt för att dölja annorlundaskap, för att lösgöra mig från förortens och invandrarskapets stigma. Jag blekte håret, stavade mitt efternamn annorlunda, ljög om pappas jobb, vår hemadress, mina riktiga vänner. (...) idag hade jag kallat den jag var då för kokosnöt. Brun på utsidan och vit inuti.

Andra året bytte jag taktik. Identitetsjakten och kärlekstörsten drev mig till överdrifter. Nu slog jag över åt andra hållet. Istället blev jag nu milt uttryckt stolt över mina grekiska rötter och folkdansande fötter. Jag koketterade med min kulturella kompetens och min exotiska förortsmoral. (...) Sista året var jag trött. Inte skoltrött men trött på alla strategier att passa in. Nu började jag hitta mig själv och blev tryggare i relation till de andra i klassen. (...) Sista året var skönt. Jag kunde äntligen vara jag. Jag kunde se mig i spegel utan att skämmas för alla svek. Då bestämde jag mig för att aldrig mer svika mig själv och mina nära. Då blev jag mer av den jag innerst inne är.²⁵

Rösterna från Rinkeby hördes i TV programmet ”Mosaik”

Programmet blev en succé. Fina recensioner och mittuppslag i kvällspressen. Och Alexandra och pojkvännen for till New York, jobbet betalade. Hon fick också löfte om fast tjänst av Mosaikchefen. Men när hon kom hem från resan, bröt helvetet lös. Det var nu Aftonbladet publicerade bilder på nazister som stod med rånarluvor och vapen

²⁴ Se James Clifford (1997)

²⁵ S: 70-72.

utanför polisens presstalesman, Claes Cassels, bostad. Och utanför Alexandra Pascalidou. Historien blev en följetong i media, och de unga nazisterna och Aftonbladets journalist som skrivit artiklarna, åtalades. Det slutade med att Högsta domstolen friade nazisterna, journalisten och Aftonbladets ansvarige utgivare, Anders Gerdin.

Programmet väckte olika reaktioner, även hos (invandrar)grupper, men framför allt hos nynazister. ”Under Mosaik- åren blev hotbrev daglig rutin. Nästan alla var adresserade till mig. Jag var ansiktet utåt.”²⁶ ...”Ditt svartskallesvin, ta med dig din familj och lämna landet inom 24 timmar, annars kommer vi att mörda dig”. ”Jag försökte intala mig att hoten bara var ett kvitto. Ett kvitto på att mitt budskap når fram. Jag stod på rätt sida. Den dagen nazister börjar älska mig vill jag inte vara med längre.”²⁷

Kedjan med hotbrev startade dessvärre redan när Alexandra var nio år. Då riktades hoten mot hela hennes familj. De var adresserade till hennes pappa och skickades under en orolig period av rasistiska våldsdåd mot (invandrar)familjer. I Sverige var Alexandras föräldrar var inte politiskt aktiva i Sverige. ”Båda arbetade som städare hela dagarna och kom hem helt utmattade på kvällarna för att äta och sova. Men deras svenska var bristfällig och de diskuterade aldrig politik med någon. Vi levde helt enkel ett tyst och tillbakadraget liv.”

”Jag trodde att jag var stark. Stark och stryktålig efter alla slag och mer än två decennier i Sveriges fattigaste förort. Värre kunde det väl inte bli...Jag trodde att jag hade blivit immun. Men där hade jag fel.” Dessa var Alexandras slutsatser efter att ha lämnat Mosaik bakom sig.

– ”1998 – en förlorares dagbok”²⁸

Egentligen är det inte så svårt att förstå hennes känslor av förlust i situationen. Programmet innebar att ”ett drömjobb” missades. Trots att alla kanske inte gillade programmet eller instämmer hur programmet vinklades. ”Jag hade ett drömjobb att gå till varje morgon och fick jag lön varje måndag så att jag alltid hade mat på bordet.” Trots detta utsätts hon för degradering som framgångsrik (invandrar)kvinna. ”Mitt arbete togs ifrån mig utan motivering. Vänner och släktingar dog, andra vänner blev ovänner i sorgen.” Genom denna situation blev hela invandrarkollektivet hotat, ” Min familj var rädd för att nazisterna skulle

²⁶ S:141.

²⁷ S: 143.

²⁸ Rubriken instämmer med ett av de kapitlen i boken *bortom mammas gata*.

komma till Rinkeby. (...) Jag skojade om att nazisterna aldrig skulle våga sig ut till Rinkeby. För att de var Byfiendeland och mina barndomsvänner som stod i centrum dygnet runt vakade över mig.” Men framför allt för att processen var fylld av ”nazistiskskräck” – december 1997. Julen är svensk inte grekisk”! Skrevs det i breven.²⁹

Det var Aftonbladets chefs redaktör som tala för Alexandra att de hade fått fler än hundra hotbrev som krävde att hon skulle bort från rutan. Nazisterna hade använt sig av en oerhört effektiv taktik - breven skickades till TV-chefen. ”Jag hade bestämt mig för att inte låta mig skrämmas. Men hur påverkade detta SVT- cheferna?” Andra reaktioner fanns, Alexandra fick tröstbrev. ”De kom från hela landet, från människor i alla åldrar, män, kvinnor, folk med svenska och osvenska namn.” Samtidigt började processen tilldra sig allt större internationell uppmärksamhet. Grekiska medier intervjuade, gratulerade och sände en sekvens av uppesittarkvällen i grekisk TV.³⁰ Själv föreslår jag i en annan tidning: Rasisterna ska inte få vinna” (...) det enda jag kan säga till rasisterna just nu är – God Jul!³¹

Efter julfirandet fortlöper processen med samma intensitet. Alexandra tvingas till att åka bort. Hon och hennes familj hamnar helt enkelt i ett skräckscenario, och som en följd av detta polisanmäler Alexandra hotbrevet. En konsekvens blir att arbetsvillkoren blir annorlunda och att medialiseringen av henne blir ”patologiserad.” Utländska journalister ringde och frågade om hoten. De hade sett bilderna och undrade om Sverige hade blivit ett naziliberalfäste.

Det var en märklig situation där jag plötsligt började försvara Sverige och dämpa den här smutsiga historiens betydelse för att mitt hemland Sverige inte skulle få en nazistämpel. (...)

Nazister som utgav sig för att vara patrioter, skadade Sveriges internationella anseende, samtidigt som jag kallades för ”landsförrädare” och kämpade för att upprätthålla den polerade fasaden utåt.³²

Trots alla motvindar spelades programmet Mosaik in och fick en ny säsongstart (januari 1998). Under tiden reser Alexandra utomlands. Tiden skulle visa vem som hade rätt. Hoppet om en rättvis rättegång var kanske Alexandras enda motivation vid denna tidpunkt. Hon

²⁹ S:149-151.

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid.

³² S: 173.

beskriver hur hon var apatisk till alla händelser omkring, både om henne liv också i Mosaik historien. Hon berättar att hon känner stöd från sina medarbetare, ”Min chef var en solidarisk människa med ett varmt hjärta som klappade för den svaga”. Men...

Han ansåg att jag var mogen för större uppgifter och värd ett eget samhällsinriktade debattprogram som jag skulle kunna axlas med stor framgång. Mosaikkostymen hade blivit för trång för mig, hävdade han. Jag borde inte fastna på invandrarfrågorna.³³

Och därefter, ”stormade han in på mitt rum” och skrek (...) att ”Jag var inte välkommen tillbaka”. Anledningen till denna scen var att Alexandra hade gått ut offentligt med ett brev i vilket hon förklarade att hon ”kände sig förnedrad” av all medial uppmärksamhet. Tisdagen den 21 april 1998 ”Gjorde jag mitt sista Mosaikprogram”.³⁴

Alexandra ångrade sig inte, ”Jag gjorde mitt livsval och kommer att kämpa för rättvisa och jämlikhet tills jag dör”. Men hon påstår sig har lärt sig en läxa att inte ställa samma krav på sin omgivning som hon ställer på sig själv.” Genom min kamp har jag gjort många i min närhet ledsna och oroliga. Det är mitt val och inte deras”.³⁵ Kampen fick beröm, ”För första gången i mitt liv fick jag ett pris”. (bortsett från Rinkebysskolans bokpris till sin ambitiösa elev).³⁶

Där mottog jag Immigrantinstitutets förtjänstpris för att jag ”med inlevelse och mod skildrat invandrarnas och minoriteternas situation i Sverige och visat vägen för andra invandrarungdomar”.³⁷

Rättegången inleddes den 17 juni 1998 i Tingsrätt sal 17, i Stockholm stad. ”Vi målsägande placerades mittemot de åtalade. Sex svenska män. Fem nazister och en journalist,” inklusive Alexandra förhöordes.

³³ S: 195.

³⁴ Programmet Mosaik fortsatte med nya inslag och en annan kvinnlig programledare. Karaktären på det nya programmet var mer utåt riktad. Efter den nya säsongen omarbetades programmet under namnet ”Svart och Vit” med en ny (manlig)programledare.

³⁵ S: 205.

³⁶ S: 211.

³⁷ Ibid.

Nu var jag tvungen att säga sanningen om det jag och min familj upplevt. Det tog emot att berätta offentligt hur rädd jag hade varit, hur jag tvingades sova på sömntabletter i främmande sängar...

Jag sökte förgäves finna en smula empati i de åtalades ansikten. Någon gäspade demonstrativt, någon ritade yxor, någon log.

Vid pausen kom journalisten fram till mig och sade: ”Det var starkt av dig Alexandra.”

Jag tittade upp på honom och gick. Vad menade han?³⁸

Integrationskampen pågick under minst två år. För i Alexandra, som för många andra, kommer denna livsperiod att prägla hela hennes liv. I samband med en beskrivning av domen sätter Alexandra punkt för boken och med detta punkt för Mosaikprocessen.

Den 19 maj 1999, fick Alexandra besked om domen mot nazisterna, en dom som inte blev som väntad, ”Högsta domstolen var vårt sista hopp. Hopp om upprättelse och samhällets symboliska markeringar att det inte är fritt fram att mordhota människor – poliser, journalister, ”invandrare”, unga tjejer eller vad det nu är. (...) Högsta domstolen valde dock, till skillnad från både tingsrätt och hovrätt, att fria alla.”³⁹

Den... sanna berättelsen

När jag nu blickar bakåt kan jag ur ett feministiskt perspektiv se hur man genom en hel del av dessa utnämningar egentligen avväpnade och objektifierade mig.⁴⁰

Den västerländska kulturideologins diskursberättelse tyder på en normanpassning. En disciplinmatris som operationaliserar genom så väl synliga som osynliga kontrollmekanismer.⁴¹ I västerländernas samhällssystem (här inkluderas Sverige) blir dessa mekanismer organiska – att de tillämpas av människor både genom en moral – värde ordningar, och handlingar – maktrelationer.⁴² Samtidskulturer förutsätter att dessa

³⁸ S: 219.

³⁹ S: 244. Begreppet nazism/nynazism – högerextrema grupper (har kommit att användas för i stort sett alla former av förändringar av den gamla nationalsocialismen); Det finns numera en rad nationalistiska partier i Europa som verkar inom det demokratiska systemet. Dessa kan inte beskrivas som nazistiska även om deras politiska program kan innehålla delar som påminner om nationalsocialismen. Vanligen är dessa partier nationalistiska, kritiska till alla former av flyktigmottagande och invandring samt motståndare till aborter, adoptioner från utomeuropeiska länder samt homosexuellas rättigheter.

⁴⁰ S: 128.

⁴¹ Se Michel Foucault (1990).

⁴² Ibid.

kontrollmekanismer resulterar i representationer av kön, sexualitet, ras/ethnicitet, och klass binära antagonistiska stereotypbilder – kulturalism eller symboler framkommer i olika representationer. Till exempel står Eva och Jungfru Maria som symboler för kvinnan i den västerländska kristna traditionen. Eva och Jungfru Maria rymmer som myter om kvinnlighet. De normativa begreppen är tolkningar av symbolernas innebörd och genom dem undertrycks alternativa uppfattningar. Föreställningar om genus präglar i olika institutioner, genomsyrar hela samhället och påverkar synen på den egna identiteten.⁴³ Uppfattning om genus, skapandet av kategorierna manligt och kvinnligt, utgör en grund för maktrelationer, Till exempel: **Mannen** = Fader = ”Hjälte” och **kvinnan** = moder = ”offer”

Dessa kunskaper intar invånare via olika kanaler under stor påverkan av rådande medierepresentationer och debatter. I dessa det tydliggörs samhällshierarkier som sanna sociala berättelser ur ett – etnocentriskt och androcentriskt perspektiv, samtidigt osynliggörs dess konsekvenser pga. att hegemonin strävar efter en ren berättelse, Till exempel: ”Så här ska det vara!” eller ”HÄR GÖR VI INTE SÅ!”

Postkolonial feminism belyser dilemmat med ”den mångkulturella” västvärlden och dess maktutövande. Medvetenhet om ett sådant förtryckt tar sig uttryck genom bildandet av olika motståndsrörelser sedan 1960-talet har sådana rörelser kämpat för ett erkännande av bland annat ”kvinnors, svartas och homosexuellas rättigheter.” Problemet är ”att det aldrig diskuteras hur och varför dessa köns, sexualitets, ras/ethnicitets, och klassolikheter uppstår,⁴⁴ och vilka konsekvenser som kommer ur den västerländska ”mångfalden.” Olikhet innebär inte bara variationer utan också en socialt skapad ojämlikhet,⁴⁵

Till exempel: **Vit** kvinna = Självständig = ”Hjältinna” och (invandrar)kvinna = beroende = ”offer”⁴⁶

Trots att den västerländsk konstruktion av begreppet kultur utgår ifrån en uppfattning om att alla människor är lika värda, i alla sammanhang. Sällan översätts denna uppfattning i termer av ”Alla är lika olika” däremot låses ”olikheter” fast i oföränderliga identiteter. ”Att bejaka olikheter kan leda till ett särartstänkande där olikheter mer än likheter mellan människor står i

⁴³ Se Joan Scott (2004).

⁴⁴ Se Paulina de los Reyes & Diana Mulinari (2005).

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Samma resonemang gäller det motsatta könet, kring reflektioner om sexuell identitet.

fokus för politiska strategier och livsval”,⁴⁷ Till exempel: Vita kvinnor = Rena = ”offer” och (invandrar)kvinnor = orena = ”hjältinnor”

I en reflektion kring ”olikheter” och konstruktionen av kvinnorepresentationer ifrågasätter postkolonial feminism ”essentialiseringar” i form av sexistiska, homofobiska och rasistiska framställningar. Debatten beror en ideologisk plan – att ”olikhetsrepresentationer” bör förstås utifrån sina materiella verkligheter. I dessa kontexter definieras kvinnor som historielösa subjekt (särskilt de från kulturer underordnade den västerländska).⁴⁸

I en reflektion kring representationen av kön, sexualitet, ras/etnicitet, klass, etc. i det offentliga rummet, blir *bortom mammas gata* en lysande illustration. Jag är helt övertygad att Alexandra hade goda avsikter och fantasifulla visioner om att professionellt leda ett TV program. Men det som genom hennes klass(resa) försvinner från hennes kontext är att hon trots allt förblev ”hjältinnan från invandrarlandet” Sverige. Hennes agerande tolkas som narcissistiskt och farligt. Utan tvekan går det att uppleva Alexandra som starkt ”jagbetonad”. Men viktigast av allt är att förstå att Mosaikprocessen bidrog till en bra marknadsföring av kvällstidningar i synnerhet Aftonbladet. Den situation som Alexandra i hamnar kräver omedelbara och radikala svar ”jag en del av dem” i relation till ”dem som en del av VI” – en gränsalienerade nivå mellan rädsla och mod. Nynazister blir hennes ”hatobjekt” samtidigt som rasismen orsakar hennes ”motstånd”.

I en förståelse för hennes orädsla kring sitt utvisande steg, liksom hennes medvetet om densamma, kan betyda att ”det är fråga om ett gränslöst begär som framträder ur den förtrycktes traumatiska tradition” som samtidigt förnekas.⁴⁹ Integrations ”melodraman” utspelas framför allt i medievärlden, därför väckte Mosaikprocessen så pass stor uppmärksamhet. Lockelsen i konflikten tvingar Alexandra att framträda som den ”motstridiga Andra”, något som resulterar i en kombination av lust och fara. Det ursprungliga syftet med TV programmet syftade till en berättelse om det ”dolda” Sverige med fokus på integration.

⁴⁷ Ibid

⁴⁸ Se Chandra T Mohanty (2006).

⁴⁹ Se Franz Fanon (2000).

Inom masskulturen kommer den imperialistiska nostalgien till uttryck på olika sätt, att på nytt genomföra och ritualisera den imperialistiska kolonisationsresa som en fantasiberättelse om makt och begär, om förståelse av den Andra.⁵⁰

Mosaik var Alexandras första viktiga jobb som programledare. Genom programmet fick hon en viktig testimonial "företrädarroll". "Jag ville att Mosaik skulle handla om mänskliga rättigheter, rättvisa och jämlikhet." Alltså ett program som inte bara förmildrar verkligheten utan kanske framför allt nyanserar den med en ömmande sanning.⁵¹ Hennes dröm var att bredda Mosaik och göra det till ett mångkulturellt magasin som berör alla medborgare, oavsett ursprung. Hennes dröm var att skapa en mötesplats mellan minoritets och majoritetsbefolkningen, mellan olika sociala grupper, unga, gamla, kvinnor och män. Hennes dröm var att ge invandrarna sin värdighet tillbaka och låta dem, vara stolta svenska svartskallar och medborgare som fullgör sina skyldigheter och slipper strida för sina rättigheter. Ett program som stod på de svagas sida. Hon ville vända perspektiven och lyfta fram frågor som ofta drunknar i medieflödet. Ett program som låter "invandrare" göra entré på den offentliga scenen, inte enbart som kriminella eller knasiga kufar utan också som intellektuella, hårt arbetande, välformulerade subjekt. Som programledare lyckades Alexandra öppna en kanal för diskussion och erkännande av marginaliserade grupper i det offentliga rummet.

Referenser

- Anzaldúa, Gloria** (1999), *Borderlands : La frontera*. San Francisco: Aunt Lute Books, cop.
- Appadurai, Arjun** (1996), *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalisation*. Minnesota: University of Minnesota press.
- Brah, Avtar** (1996), *Cartographies of Diaspora. Contesting, identities*. London: Routledge.
- Brune, Ylva** (red) (1998), *Mörk magi i vita medier. Svensk nyhetsjournalistik om invandrare, flyktingar och rasism*. Stockholm: Carlssons bokförlag.
- Carby, V. Hazel** (1996), "White Woman Lysten!". *Black British Cultural Studies*. Chicago. (61-68).
- Cavarero, Adriana** (1997), *Relating Narrative. Storytelling and Selfhood*. London: Routledge.
- Clifford, James** (1997), *ROUTES, Travel and Translation in the Last Twentieth Century*. Cambridge: Harvard University press.
- Collins, Hill Patricia** (2000), *Black Feminist Thought. Knowledge, consciousness, and the politics of empowerment*. New York: Routledge.
- Cuesta, Marta** (2003), "Vardagssamtal mellan kvinnor: feministiska reflektioner kring berättandet". Ur *Mer än bara kvinnor och män. Feministiska perspektiv på genus*. Lund: Studentlitteratur. (119-136).
- Davis, Angela** (2001), *Women, race & class*. London: Women's. Originally published: New York: Random House, 1981.
- de los Reyes, Paulina** (2001), *Mångfald och differentiering. Diskurs, olikhet och normbildning inom*

⁵⁰ Se bell hooks (2000).

⁵¹ S: 113.

svensk forskning och samhällsdebatt. Stockholm: Arbetslivsinstitutet.

De los Reyes, Paulina & Diana Mulinari (2005), *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap*. Malmö: Liber.

de los Reyes, Paulina (red.) (2011), *Postkolonial Feminism I*. TANKEKRAFT, Hägersten.

Dyer, Richard (1997), *White: essays on race and culture*. London: Routledge.

Essed, P. & Goldberg, D.T. (2001), *Race Critical Theories*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Fanon, Franz (2000), *Svart hud, vita masker*. Göteborg: Daidalos.

Foucault, Michel (2002), *History of sexuality I: The Will to Know*. Harmondsworth: Penguin

Globaliseringens Kulturer: Den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället. (1999), Thörn, Catharina, Eriksson Baaz M. & Eriksson C. (ed.), Nora: Nya Doxa.

Haraway, Donna (1988), "Situated knowledge: the science question in feminism and the privilege of partial perspective". Ur *Feminist studies*. (575-599).

hooks, bell (1990), *Yearning: race, gender, and cultural politics*. Boston: Mass, South End Press.

hooks, bell (2000), "A Revolution of Values: the Promise of a Multicultural Change". Ur *The Cultural Studies Reader*. London: Routledge. (233-241).

Johannsson, Anna (2005), *Narrativ Teori och Metod*. Med livsberättelsen i fokus. Lund: Studentlitteratur.

Kristeva, Julia (1991), *Främlingar för oss själva*. Malmö: Natur och Kultur.

Lomba, Ania (2005), *Kolonialism/Postkolonialism*. En Introduktion till ett Forskningsfält. Stockholm: Tankekraft.

McClintock, Anne (1995), *Imperial leather: race, gender and sexuality in the colonial contest*. Routledge: London.

Mohanty, Chandra (2006), *Feminism utan gränser: avkoloniserad teori, praktiserad solidaritet* (översättning: Anders Brunelius och Oskar Söderlind). Stockholm: Tankekraft.

Molina, Irene (1997), *Stadens rasifiering. Etnisk boendesegregation i folkhemmet*. Doktorsavhandling, Kulturgeografiska institutionen, Uppsala universitet, Geografiska regionstudier nr 32.

Pettman, Jindy (1995), *Worlding Women*. A feminist international politics. London: Routledge.

Rosaldo, Renato (1993), *Culture and truth: the remaking of social analysis*. Boston: Beacon.

Said, Eduard (1993, 2003), *Orientalism*. Stockholm: Ordfront.

Sassen, Saskia (2001), *Gäster och främlingar* (översättning från engelskan: Sten Andersson). Göteborg: Daidalos.

Scott, Joan (2004), "Genus är en användbar kategori i historisk analys". Ur *Genushistoria, en Historiografisk Expose*. Carlsson Wetterberg, Christina & Jansdotter, Anna (ed.). (89-98).

Skeggs, Beverley (2000), *Att bli respektabel: konstruktioner av klass och kön*. Översättning från engelskan: Annika Persson. Göteborg: Daidalos.

Van Dijk, Teun Adrianus (1993), *Elite Discourse and Racism*. London: Sage Publications.

Yuval Davis, Nira (1993, 1997), *Gender and Nation*. London: SAGE.

Ålund, Alexandra (1997), *Multikultiungdom. Kön, etnicitet, identitet*. Lund: Studentlitteratur.